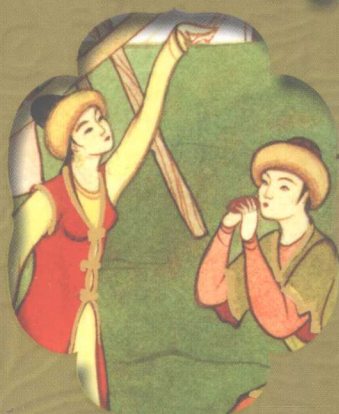

قازاق اۆز اده بىيە قىناق قازناسى

قازلق حالق ازەرى

3

شىنجاڭ حالق باسپاسى

قازاقى انىزانىلىرىنىڭ قازىناسى

قازاقى حالىق ازىزلىرى

شىنجاڭ حالىق باسپاسى

۲۰۰۸ ۋورمىجى

图书在版编目(CIP)数据

中国哈萨克民间文学大典. 民歌. 3: 哈萨克文/哈布拉德 编. — 乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2008.8

ISBN 978 — 7 — 228 — 11712 — 3

I. 中... II. 哈... III. ① 哈萨克族—民间文学—作品综合集—中国—哈萨克语(中国少数民族语言) ② 哈萨克族—民歌—作品集—中国—哈萨克语(中国少数民族语言) IV. I277

中国版本图书馆CIP数据核字(2008)第121175号

责任编辑:阿 山
音乐编辑:胡 瓦 尼 西
责任校对:哈力木拉提
封面设计:夏 提 克

中国哈萨克民间文学大典 —
哈萨克民歌选 (哈萨克文)
(3)
哈布拉德 编

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码: 830001)

新疆新华书店发行

新疆八百印务有限公司印刷

880×1230毫米 32开本 14.375印张

2008年8月第1版 2008年8月第1次印刷

印数: 1 — 3000

ISBN 978 — 7 — 228 — 11712 — 3 定价: 25.00元

از ۇلتتاردىڭ تاختاۋلى كىتاپتارىن شىعارۋعا ارنالغان مەملە-
كەتتىك قارجى ارقىلى دەمەلگەن نىشان

全国少数民族出版资金资助项目

جاۋاپتى رەداكتور: اسان ابەۋ ۇلى
مۆزىكا رەداكتور: قۇانىش بايمۇرات ۇلى
كوررەكتور: قالمۇرات جارمۇقامەت ۇلى
مۇقاباسىن كوركەمدەگەن: شاتتىق اغسا

قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ قازىناسى —

قازاق خالىق اندەرى

(3)

باسپاغا داينىدىغان: قابىلالدى ابدوللا ۇلى

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى
(ئۆزىمچى قالاسى، وڭتۇستىك اراتتىق كوشەسى، 348 - اۋلا)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى
شىنجاڭ باباي باسپا ستەرى شەكتى سەرىكتىگىندە باسلىدى
فورمات 1/32 880 × 1230، 14.375 باسپا تاباق

2008 - جىل، تامىز، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، تامىز، 1 - باسلىۋى

تىراجى: 3000 — 1

ISBN 978 — 7 — 228 — 11712 — 3

باعاسى: 25.00 يۋان

باسپادان

قازاق حالقىنىڭ اۆز ادەبىيەتى ءوزىنىڭ كوركەمدىك - ىدەيا -
لىق نارىمەن، ەستەتيكالىق قۇات - تەگەۋرىنىمەن، ءتۈر -
جانرلارنىڭ مولدىمەن، تاقىرىپتىق جانە سىۋجەتتىك بايلىق -
مەن، قوعامدىق - ەۋمەتتىك جانە تارىيەلىك تەرەڭ ءمان -
مازمۇنىمەن ەرەكشەلەندى . ول كۈنە تاس داۋىرىندە پايدا بولپ،
تۈركىلىك ءتۈستى باستان كەشىرگەن، ودان بەرى دە قازاق
حالقىنىڭ قالىپتاسۋ تارىمەن بىتە قايناسپ، بىرگە جاساپ
كەلە جاتقان تەڭدەسى جوق رۋحاني مۇرا . ول بايرى انا - بابالا -
رىمىزدىڭ نانم - سەنىمدەرىنەن، تارىحىنان، تۇرمىس -
تىرشىلىگىنەن، اسىل - ارمانى، بىيك مۇراتىنان جان - جاقىتى
مەلۇمات بەردى ءارى ۇلتتىق رۋحاني مادەنيەتتىڭ عاسىرلار
تىزبەگىندەگى تارىحي وزگەرىسەن، ەتنيكالىق سانامەن قارايلاس
ءجۈرپ وتكەن جولدىن دا كوز الدىمىزعا ەلەستەتە الادى . اۆز
ادەبىيەتنىڭ شىعارۋشىسى دا، تاراتۋشىسى دا، تىڭداۋشىسى دا —
حالىق . سوندىقتان ول شىن مانىندە، حالقتىڭ ءوز ەنشىسى
بولپ تابىلادى . ياعنى اۆز ادەبىيەتى — حالق شىعارماشىلىق -
مىنىڭ ايرىقشا سالاسى، اۆزشا شىعارىلىپ، اۆزشا تاراعان
كوركەم ادەبىي تۈنىدىلاردىڭ جىيىنتىق اتاۋى . سونمەن بىرگە
عىلىم مەن مادەنيەتتە «حالىق شىعارماشىلىعى»، «حالىقتىڭ
اۆزشا ءسوز ونەرى» دەيتىن اتاۋلار دا وسىعان جاقىن مەنىدە
قولدانىلادى . 1846 - جىلى اعلىشىن عالمى ۆيلىيام تومس
ۇسىنعان فولكلور (اعلىشىنشا حالق دانالىعى) ءسوزى دە اۆز

ادەبىيەتى اتاۋى ءۇشىن حالقارالىق علمىي اتاۋ رەتىندە قابىلدان-
عان. بۇلاردىڭ قاي - قايسىسى دا ءبىرىنىڭ ورنىنا ءبىرى
قولدانىلىپ كەلەدى. باتىس ەۋروپا، امەريكا، اۋسترالىا حالقتا -
رىنىڭ ۇعىمىندا بۇل ءسوزدىڭ ماعىناسى تىم اۋقىمدى، ول
حالقتىڭ كىىم - كەشەك، قۇرال - جابدىق، ادەت - عۇرىپ،
تۇرمىس - سالت، نانم - سەنم، سونداي - اق، ءتۇرلى كوركە -
مونەرىن (پونەزيا، مۇزىكا، ءبى، ويۇ - ورنەك، توقما ونەرى، ت. ب).
تۇتاستاي اتاۋ ءۇشىن قولدانىلادى. بۇل جاعىنان العاندا ول تەك
اۋىز ادەبىيەتىن عانا ەمەس، «ەتنولوگيا»، «ەتنو مادەنىيەت» دەيتىن
ۇعىمدار مەن دە ساياقتاسىپ، ماعىنالاسىپ جاتادى. قازاق ادەبىيەت
تانۋ علمىنىداى «اۋىز ادەبىيەت» دەگەن ۇعىم دا «فولكلوردىڭ»
وسى مانىمەن ساياقتاس دەپ قاراۋعا ابدەن بولادى. بۇلار ءبىرىن -
ءبىرى تولىق سىپاتتاي بەرەدى. اۋىز ادەبىيەتىن زەرتتەيتىن
علمىدى «فولكلور» دەپ اتاۋىمىزدا وسىعان بايلانىستى.

ءبىز وسى ۇستانىمدى باسشىلىققا الا وتىرىپ، قازاق ادەبىيە -
تىنە ەڭبەك سىڭىرگەن ءبىر ءبولىم عالمداردى نەشە مارتە شەكە
ءتۇيىستىرىپ «قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ قازىناسى» دەگەن
فولكلور اتاۋىنا سىيمدى تاقىرىپتا ۇلاسىپالى كىتاپ شىعارۋدى
مىندەتكە الدىق. ماقسات - فولكلورعا جاتاتىن دۇنيەلەردى شاما
بار تولىق قامتۇ. ويتكەنى، كوشپەلى قوعامدا فولكلور بەلگىلى
ءبىر الەۋمەتتىك توپتىڭ عانا شىعارماشىلىعى ەمەس، جالپى
حالقتىڭ حانى مەن قاراسىنا، باتىرى مەن بىينە، بايى مەن كەدە -
يىنە ورتاق ونەر، امبەگە تىەسەلى مۇرا. سول تۇستا بۇكىل قوعام
اۋىزشا ونەر مەكتەبى بولدى. وسىعان لايىق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ
جۇگى دە وراسان زور بولدى. حالقتىڭ تارىحي زەردەسى،
فىلوسوفىالىق وي - تۇيىندەرى، پەداگوگىكالىق تاجىريبەسى،
ادامگەرشىلىك ولشەمدەرى، كاسپىتىك ادەبىيەتكە ءتان كوركەمدىك

سۇرانىستارى، تەاتىرلىق ونەرگە تىيەسەلى ەسەسى اۋىز ادەبىيەتنە جۇكتەلدى. ءس جۇزىندە اۋىز ادەبىيەتنىڭ ارالاسپاتىن سالاسى قالعان جوق. ءبىز بايىرى انا - بابالارىمىزدىڭ وسىنداى ونەر مەكتەبىنەن جارالغان بارلىق دۇنيەلەرنىڭ باسىن بىرىكتىرىپ جالىپى حالىققا، كەلەر ۇرپاققا، زەردەلى زەرتتەرمەندەرگە تابىس ەتۋ ماقساتىندا «قازاق اۋىز ادەبىيەتنىڭ قازىناسىن» الدارىڭىزعا تارتتىق.

قازاق اۋىز ادەبىيەتى ۇلكەن تۇلعالدان باسپا ءسوز بەتتەرىندە جارىق كورىپ بولدى. ءبىراق، ءالى دە شاشىراندى كۆيدە. رەفورما جاساپ، ەسىك اشۋدان بەرگى 30 جىل بويى شىنجياڭ حالىق باسپاسىنان ەرتەگى - اڭىزدار، قارا ولەڭدەر، قىسا - داستاندار، قازاق ەمشىلىگى، دەنە تاربىيە، ۇلتتىق اس - تاعامدار، ت.ب. فولكلورعا قاتىستى دۇنيەلەر ۇزبەي جارىق كورىپ كەلەدى. 1979-جىلدىن باستاپ «شالەن» جۇرنالىن شىعارىپ اۋىز ادەبىيەتنىڭ العاشقى سونى مۇرالارىن جىناپ تۇڭغىش توپتا باسلىم كورسەتتى. ءبىز بۇل جولى وسى نۇسقالاردى نەگىزگە الا وتىرىپ جانە ەلىمىزدىڭ ءشى - سىرتىندا باسلىم تاپقان نۇسقالارىن سالىستىرۋ، سارالاۋ، تولىقتاۋ، رەتتەۋ ارىقلى جانرلار بويىنشا جۇيەلى قۇراستىرىپ وتىرمىز.

قازاق اۋىز ادەبىيەتنىڭ ءتۇر - جانرلارى مول جانە كۇردەلى بولپ كەلەتىندىكتەن جانرلىق جاقتان ءبولۋ بىزگە قىيىندىق تۇدىردى. ءتۇرلى تانىمدار ارا تالاس - تارتىستان سولڭ اقىندار ايتىسى، اڭىز - ەرتەگىلەر، باتالار، جاڭىلتىپاشتار، جۇمباقتار، جىراۋلار جىرلارى، زالڭ - جارىغلار، كۇلدىرگىلەر، قارا ولەڭ - دەر، قىسا - داستاندار، ماقال - ماتەلدەر، مىسال - تامسىلدەر، تۇرمىس - سالت جىرلارى، ۇلەسكەرلەر، ۇلتتىق ويىندار، حالىق اندەرى، شەجىرە، شەشەندىك سوزدەر دەپ ون سەگىز توپقا

جىكتەدىك. علمىي بولۇپ جاعىنا قاتاك تالاپ قويغانىمىز بىر كىيىمىر وقشاۋ قالاتىن جانرلاردى وسى توپتىك ئىجايلى بىرىنە تەلىدىك. مىسالى: مىفتەرگە قايسىلار جاتادى، ائىزدارغا قايسىلار جاتادى دەگەن سىياقتى ماسەلەلەرگە كەلگەندە پىكىر بىرلىگىنە كەلە المەندىقتان «ئىز - ەرتەگىلەر» دەگەن بىر تىپەن جىبە - رىپ ئىجايىنا قاراي ورنالاستىردىق. ماقال - ماتەلدەر بۇدان بۇرىنقى باسلىمداردىك جانە شەتەلدەگى باسلىمداردىك بارىندە تاقىرىپىتارغا بولىنگەن، بىراق، مۇندادا ماقال - ماتەلدەر وتە كوپ قايتالانادى، ويتكەنى، قازاقتىك بىر ماقالى بىرىنە شە ماعىنا بەرىپ، بىرىنە شە تاقىرىپتى قامتىدى. سوندىقتان بىز الفاۋىت تارتىپكە سالىپ (بىرىنشى جولدىك بىرىنشى دىبىسەن نەگىز - گە الپ شىعاردىق). حالىق اندەرىنىك قاي بىرىن الساق تا تۇلىۋ ائىزى، تارىخى بار بارى حالىقتىق قاسىيەتى بوىنىشا كوپ ۋارىانتى. بىز حالىق اراسىنا ەك كوپ تاراعان بىر نەمەسە بىرىنە شە ۋارىانتىن نەگىز ەتتىك. سونىمەن بىرگە مۇمكىندە - گىنىشە ەك بايىرىقى نۇسقاسىن الۋدى ولشەم ەتتىك. ال، بەتاشار مەن باتالار تومىنا دا وسى ۇردىستى ۇستاندىق، نەگىزىنەن حالىقتىق سىپات العان تۇندىلاردى بەردىك. قالعان پىكىردى وقىرمان ۇز قولدارىنا العان سوڭ ايتار دەپ وسى بوىنىشا باسۋعا كەلىستىك.

شىنجياڭ حالىق باسپاسى
2008 - جىل، شىلدە

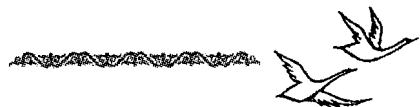

مازمۇنى

1

- 2 جانىم جەڭگەي
- 4 جالغان - اي
- 6 جامال - اي
- 8 جانىناي
- 10 جان قالقاتاي
- 12 جاي قوڭىر (1)
- 14 جاي قوڭىر (2)
- 16 جارىام - ايداي
- 18 جامىشتاي
- 20 جار - جار
- 24 جەتى ارال
- 26 جەلبىر جەكەن (1)
- 28 جەلبىر جەكەن (2)
- 30 جەڭشە (1)
- 32 جەڭشە (2)
- 34 جەڭشە (3)
- 36 جەڭشە (4)
- 40 جەڭشە - اۋ (1)
- 42 جەڭشە - اۋ (2)
- 44 جەتى قىز
- 46 جىسرما جەتى قىز

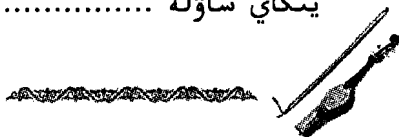

- 48 جییرما بەس
- 50 جورعاتاي
- 52 جول جورعا
- 54 جورعالیم - اي
- 56 جیلقشی
- 58 جان هرکه
- 60 جان بالا
- 62 جمال جان
- 64 جامش - اي
- 66 جەڭشە - اي (1)
- 68 جەڭشە - اي (2)
- 70 جامباس سیپار
- 72 جایما شۆاق
- 74 جەڭگەم - او
- 76 جانم - اي
- 78 جان جاناکي
- 80 جەلدیرمه (1)
- 82 جەلدیرمه (2)
- 84 زامانک قازي
- 86 زامانداس (1)
- 88 زامانداس (2)
- 90 زامانداس (3)
- 92 زار - زار - اي
- 94 ییگاي - گاي ساؤلەم
- 96 ییگاي ساؤلە

2

3

98		يۋا شرکىن
100		يىگاي - اۋ قازىزا
102		ياكۋلاي
104		كاياۋ
106		كاياۋ جالغان
108		كالالىم - اي، ءالالىم - اي
110		كالىلاۋ كايىم
112		كارىرا - اۋ
114		كارىرا جان ساۋلەم
116		كالىلا - اۋ
118		كالالىم ايداي قوڭىر جاي
120		كالىلاۋ - دىداۋ
122		كارىلىك
124		كەل جانما
126		كەلىنشەك
128		كەكىلىدىم - اي
130		كەرمارال - اي
132		كەرتورى ات
134		كەرىم سال - اۋ
136		كەربەز سۇلۇ
138		كەرنەي سال
140		كەرىمدەر - اۋ
142		كەرىم - اۋ ايداي (1)
144		كەرىم - اۋ ايداي (2)
146		كوكەم - اي ۈكىلى قۇرىم ەكەۋ - اي

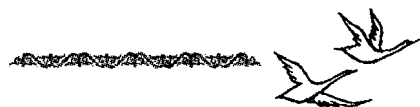
- 148 كوكەم - اي (1)
150 كوكەم - اي (2)
152 كوك الا ۇيرەك
154 كوركەم ەرتەس
156 كوڭىلىڭ قالار قوي جانىم
158 كوڭىل توق
162 كوك ايداي (1)
164 كوك ايداي (2)
166 كوك بودەنە
168 كويلەڭگى گۈلدى ۋېلىس - اي
170 كۈرەڭ بەل
172 كولالۇلۇلوي
174 كوزىڭنىڭ ۋولدىرىن - اي
176 كەڭ دالا
178 كۈلاش - اي
180 كەرمارال
182 كەربەز - اي
184 كەشەگىم
186 كالالىم - اي
188 كالالىم - ۋېي - ۋېي - اي
190 كۈندە قىزىق ساۋلەم - اي
192 كاسىرا مارۋىيا
194 كورس (1)
196 كورس (2)
198 كورس (3)

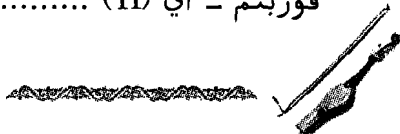

- 200 قارا تورعاي (1)
- 202 قارا تورعاي (2)
- 204 قارا تورعاي (3)
- 206 قارا تورعاي (4)
- 208 قاراي كوزم (1)
- 210 قاراي كوزم (2)
- 212 قارعاش - اي
- 214 قارعام - اي (1)
- 216 قارعام - اي (2)
- 218 قارا كوز (1)
- 220 قارا كوز (2)
- 222 قارا كوز (3)
- 224 قارعاش
- 226 قارعام - او
- 228 قارا جورعا (1)
- 230 قارا جورعا (2)
- 232 قاراي كهرسم
- 234 قاراي كوز (1)
- 236 قاراي كوز (2)
- 238 قاراي كوز (3)
- 240 قايران جالغان
- 242 قاي لي - لي ءلايلم
- 244 قاي ءلي - ءلي قوربم له لاش - اي
- 246 قاي ءلايلم (1)
- 248 قاي ءلايلم (2)

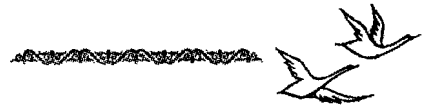
- 250 قاماجاي
252 قازيزاگۈل
254 قالقا (1)
256 قالقا (2)
258 قالاليم ءلايليم لو
260 قالاليم ءلاي
262 قانات تالدى
264 قالقاش
266 قالقاتاييم
268 قالىلا - او
270 قايرا يىرام
272 قاتقان شال
274 قالاۋ عاشق
276 قايتىدىنىڭ قابىلى - اي
278 قۇربىم - اي (1)
280 قۇربىم - اي (2)
282 قۇربىم - اي (3)
284 قۇربىم - اي (4)
286 قۇربىم - اي (5)
288 قۇربىم - اي (6)
290 قۇربىم - اي (7)
292 قۇربىم - اي (8)
294 قۇربىم - اي (9)
296 قۇربىم - اي (10)
298 قۇربىم - اي (11)

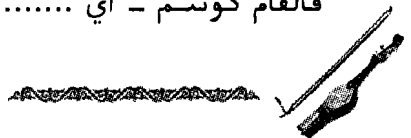

- 300 قۇربىم - اي (12)
- 302 قۇربىم - اي (13)
- 304 قۇربىم - اي (14)
- 306 قۇربىم - اي (15)
- 308 قۇربى جان
- 310 قۇربى جاي - اۋ
- 312 قۇربىشىم - اي
- 314 قۇداشا (1)
- 316 قۇداشا (2)
- 318 قۇرالاي
- 320 قۇربىلاسىم كۆلىپاش - اي
- 322 قوس كۆرەڭ (1)
- 324 قوس كۆرەڭ (2)
- 326 قوس كۆرەڭ (3)
- 328 قۇرالاي كوز
- 330 قوعالاي
- 332 قوس بۇراڭ بىل
- 334 قورلاش - اي
- 336 قوش - ەسەن بول قالقاتاي
- 338 قوش تالما بىل جارم - اي (1)
- 340 قوش تالما بىل جارم - اي (2)
- 342 قوي جانىم
- 344 قۇداكە - اۋ
- 346 قوڭىرقاز
- 348 قوڭىرقاز - ۋىرەك

- 350 قوڭىر جاي
352 قوڭىر جاي گۈلجاي
354 قيسىنقا قىياسىڭ قى
356 قيسىنقا
358 قىزىل قۇمدا اۋىلىم
360 قىزىل گۈل (1)
362 قىزىل گۈل (2)
364 قىزىل گۈل (3)
366 قىزىل ئىيداي
370 قىزىل جەل
372 قىزدار - اي
374 قىزىل جەل ايداي
376 قىمىز قۇيغىش
378 قىۋا، شىركىن
380 قۇبىلىشى انگە بۇلبۇلداي
382 قوس پەريزات
384 قۇربىم جاي
386 قالىلاجان ساۋلەم
388 قوڭىرقاز - ۋىرەك
390 قارا ئىيداي
392 قوس بالا (1)
394 قوس بالا (2)
396 قوڭىر جاي گۈلجاي
398 قايران زامان
400 قالقام كۈنىم - اي

- 402 قارعام - اي
- 404 قالقام - اۋ
- 406 قازيزا - ياۋ
- 408 قازيزالى قاراعم
- 410 قارا كوز قالقاش - اي
- 412 قالقاتايىم
- 414 قاللاۋ قالقاش
- 416 قوس كەلەنشەك
- 418 قوس كۈرەڭ تەڭگەلى - اي
- 420 قۇلاڭ شاش
- 422 قۇرىش قانات قاۋىرسىن
- 424 قىزعالداق قىزدار - اي
- 426 قادىرلەسىم سىرلاسىم
- 428 قىسا اۋەنى (1)
- 430 قىسا اۋەنى (2)
- 432 قىسا اۋەنى (3)
- 434 قىسا اۋەنى (4)
- 436 قىسا اۋەنى (5)
- 438 قىسا اۋەنى (6)
- 440 قىسا اۋەنى (7)
- 442 قىسا اۋەنى (8)
- 444 قىسا اۋەنى (9)

